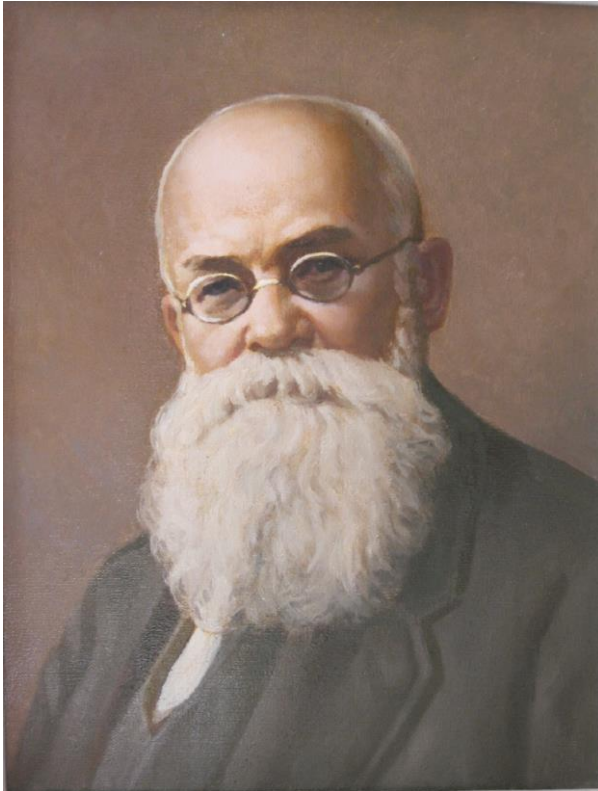

Славний син України

(до 150-річчя від дня народження Михайла Сергійовича Грушевського)

Як би хотілося мені стати ватажком хлопців
українських! Робитиму для цього все, що
зможу! Може, Бог мені і допоможе!

М. Грушевський

В історії української науки і культури кінця XIX – першої третини XX століття одне із почесних місць по праву належить Михайлу Сергійовичу Грушевському – видатному вченому, людині широкої ерудиції, надзвичайної працьовитості.

Михайло Грушевський – український історик, громадський та політичний діяч, голова Центральної Ради Української Народної Республіки (1917–1918 рр.), член історичного товариства імені Нестора-Літописця, почесний член Київського товариства старожитностей і мистецтв, багаторічний голова Наукового Товариства імені Шевченка у Львові, завідувач кафедри історії Львівського університету, автор понад 2000 наукових праць.

Найбільша його праця – це монументальна 10-томна **«Історія України-Руси»**, якою заслужив по правді називатися «дійсним батьком нашої історії».

Михайло Грушевський : зб. наук. праць і матер. Міжнар. ювіл. конф., присв. 125-й річн. від дня народження Михайла Грушевського / Наук. тов-во ім. Т. Шевченка у Львові, Укр. істор. тов-во ; ред. кол.: Л. Винар, М. Ільницький, А. Жуковський [та ін.] ; відпов. ред. О. Купчинський. – Львів, 1994. – 487, [1] с.

Книга є цінним джерелом для ознайомлення з життям українського вченого, державного діяча – Грушевського Михайла Сергійовича. Вона видана Науковим товариством ім. Т. Шевченка у Львові до 125-річчя від народження великого українського історика.

Книга складається з таких розділів: **«Михайло Грушевський – життя і творчість. Статті і повідомлення»**, **«Концепція національної науки і культури»**, **«Проблеми історичних досліджень»**, **«Література і мистецтво»**, **«Сучасники і послідовники»**, **«Останні роки»**.

В першому розділі **«Михайло Грушевський – життя і творчість. Статті і повідомлення»** висвітлено роль М. Грушевського в розвитку української історичної науки, а також його історіографічну спадщину, яка мала виняткове значення в розвитку української історіографії і взагалі в розвитку національної культури.

Михайло Грушевський був спадкоємцем методології історичного дослідження, а також від Костомарова, Антоновича та інших культурних і наукових діячів ХХ ст. успадкував ідею народництва, служіння рідному народові.

«Історія України-Руси» М. Грушевського, як зазначається в книзі – це, безперечно, найвидатніший твір української історіографії, в якому автор подав аналіз і синтез українського історичного процесу від ранніх часів до 1657 р. включно.

Другий розділ **«Концепції національної науки і культури»** розглядає величезну заслугу Михайла Грушевського, як творця наукової концепції історичного буття українського народу, його духовної і матеріальної культури.

Третій розділ **«Проблеми історичних досліджень»** окреслює той факт, що Михайло Грушевський уперше в українській історичній науці ґрунтовно вивчав і використовував у своїх працях писемні джерела. Також, погляди М. Грушевського на розвиток міст України XVI–XVII ст., реформацію та її впливи на українське духовне життя в історіософії Михайла Грушевського.

Четвертий розділ **«Література і мистецтво»** розглядає творчість історика на літературній ниві. Проаналізовано те, що М. Грушевський – літературний критик, поет, драматург та новеліст.

П'ятий розділ **«Сучасники та послідовники»** висвітлює стосунки Михайла Грушевського і Івана Франка; взаємини Степана Рудницького з Михайлом Грушевським; проблему взаємовідносин видатних істориків і політичних діячів України М. Грушевського й В. Липинського; М. Грушевського та Іван Крип'якевича; І.Фещенко-Чопівського і М. Грушевського.

Шостий розділ **«Останні роки»** характеризує знищення київської школи істориків Михайла Грушевського, кримінальні переслідування (1914–1934 рр.).

Книга корисна для науковців, викладачів, студентів та усіх тих, кого цікавить постать М. Грушевського.

*Копиленко, О. Л. "Українська ідея"
М. Грушевського: історія і сучасність :
[монографія] / О. Л. Копиленко. – К. : Либідь,
1991. – 182, [2] с.*

У монографії на основі аналізу творчої спадщини М. Грушевського робиться спроба дати об'єктивну оцінку політико-правової концепції вченого. Дослідження її серцевини – української ідеї, він починає з найдавніших часів і доводить до 1917 року. Особливу увагу автора привертає доля ідей Грушевського в той період, коли йому довелося стати на чолі Центральної Ради.

Книга складається з трьох великих розділів: «Автор ідеї», «Початок ідеї», «Життя ідеї». Показано значення нових підходів до наукової спадщини вченого для вирішення сучасних проблем міжнаціональних відносин та державного будівництва.

Монографія рекомендована для студентів, викладачів, науковців.

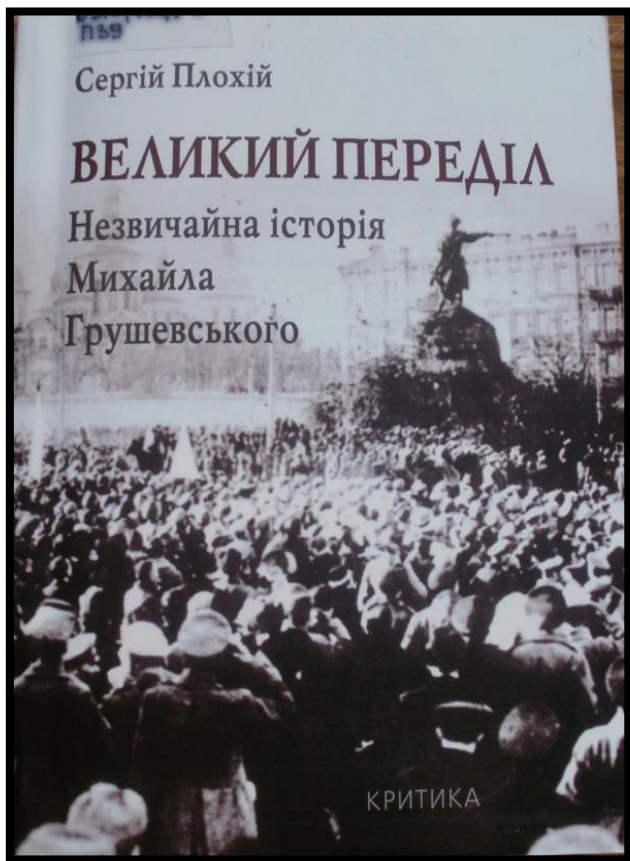
Великий Українець : матеріали з життя та діяльності М. С. Грушевського / [упор. і підготовка текстів та фотоматеріалів Демиденка А. П.] ; [редкол.: О. Т. Гончар, Я. П. Гоян, Ю. П. Дяченко [та ін.]. – К. : Веселка, 1992. –549, [3]с.

Ця книга адресована усім, кому небайдужа доля України і її народу, адже тут зібрано такий многогранний і цінний матеріал про життя та діяльність першого президента України, найвидатнішого історика, вченого світового рівня – Михайла Грушевського. Показано, що історик поклав усе своє життя на вівтар справи українського національного відродження, створення незалежної Української держави.

Книга складається з п'яти розділів: «За вільну Україну!», «Автобіографії», «Листи», «Мить – на віки (фотоальбом)», «Великий українець».

Особлива увага звернена на погляди М. Грушевського щодо національної політики, адже він вважав, що Україна – не лише для українців, а для всіх, хто живе на Україні, а живучи – любить її, а люблячи, хоче працювати для добра краю і його людяності, служити їй, а не експлуатувати для себе. Наголошується на тому, що все життя М. Грушевський вважав, що лише злагода дасть нам змогу побудувати нову, вільну, суверенну державу – державу народу і для народу, для його блага, процвітання, щастя.

Книга містить автобіографії, ряд невідомих листів, альбом унікальних фотографій М. С. Грушевського, документи про переслідування, імітацію розстрілів і обставини смерті нашого генія українського народу.

Плохій, С. М. Великий переділ = Serhii Plokny. Unmaking Imperial Russia : Mykhailo Hrushevsky and the Writing of Ukrainian History : незвичайна історія Михайла Грушевського / Сергій Плохій ; Український науковий ін-т Гарвардського ун-ту, Ін-т Критики. – К. : Критика, 2011. – 598, [2] с.

Об'єктом дослідження у монографії Сергія Плохія є історіографічна трансформація, яка відбулася протягом «короткого ХХ століття» і внаслідок якої Україна, поряд з іншими «малими націями» Центрально-Східної Європи, здобула історіографічну легітимність. Очевидно, що жоден історик не відіграв у цьому процесі такої важливої ролі, як Михайло Грушевський.

Монографія дає нагоду замислитися над тим, у якій зі своїх іпостасей Грушевський справив більший вплив на розвиток українського руху, ширше – над зв'язками між історією та політикою. Із праці Сергія Плохія випливає, що історіографічний переворот, здійснений Грушевським, і створення принципово нової парадигми української історії були найважливішим підсумком його діяльності, порівняно із роллю у політичних і державотворчих процесах.

Структурно монографія ділиться на дві великі частини, які, відповідно, стосуються подій до і після «великого переділу» 1917 року, а кожна частина – ще на три розділи.

Перший розділ, «Історик як націєтворець», відстежує формування наукових та політичних поглядів Грушевського і, певною мірою, його української ідентичності.

Другий розділ, «Делімітація минулого», відстежує критику традиційного російського історичного наративу.

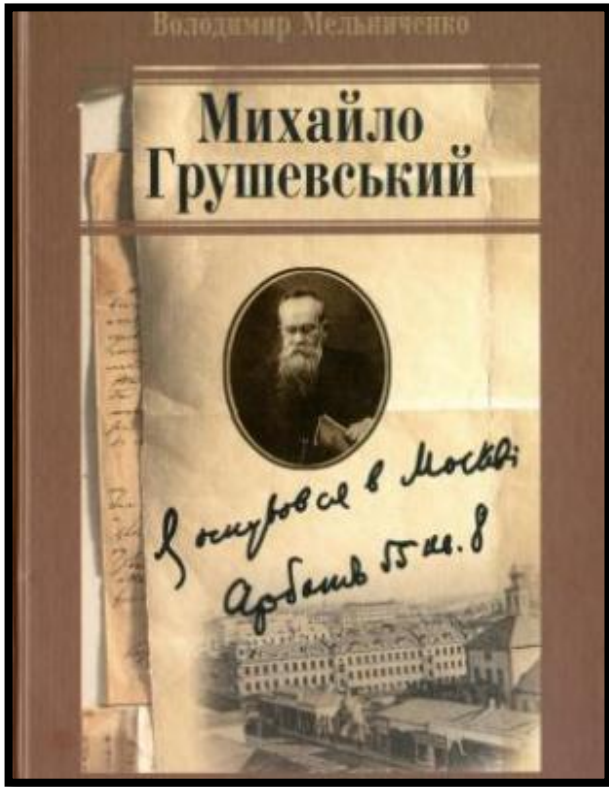
У третьому розділі, «У пошуках національної парадигми», йдеться про обставини й умови створення нового наративу української історії.

Четвертий розділ, який відкриває другу, «постреволюційну» частину книги, присвячено подіям російської революції 1917 року, яка змінила співвідношення між великоросійським та національними проектами, а також її наслідкам.

У п'ятому та шостому розділах автор детально обговорює еволюцію відповідей Грушевського на ключові питання української історії: зміст поняття «нація», статус Богдана Хмельницького як українського героя, роль еліт і роль мас, ідея держави, вплив марксизму на методологію Грушевського.

Англомовне видання, яке вийшло 2005 року в Торонто, здобуло численні позитивні рецензії. Завдяки перекладові, опублікованому 2011 року у видавництві «Критика», монографія стала доступнішою для українського читача.

Книга призначена для науковців, викладачів та широкого читацького загалу.

Мельниченко, В. Ю. Михайло Грушевський: Я оснувався в Москві, Арбат 55 / Володимир Мельниченко. – М. : ОЛМА-ПРЕСС, 2005. – 445, [3] с. : фотоіл. – Бібліогр.: в підрядкових примітках.

Ця книга народилася в Москві, на Старому Арбаті, де у вересні 1916–березні 1917 років, тобто протягом шести місяців, у будинку № 55 жив і працював Михайло Сергійович Грушевський.

Представлена книга доктора історичних наук, член-кореспондента АПН України та члена Спілки письменників Росії Володимира Мельниченко присвячена життю видатного політичного та громадського діяча Михайла Грушевського у Москві. Це видання вперше в українській і світовій історіографії глибоко і докладно описує діяльність Михайла Сергійовича у російській столиці у період з вересня 1916 року по березень 1917 року.

Перший розділ книги – **«Арбат – велика московська артерія»** – повністю присвячений історії Арбату аж до того часу, коли Михайло Грушевський поселився на ньому.

Другий розділ – **«Московське показувалося добром»** – розповідає про прибуття Грушевського в Москву і влаштування в квартирі на Арбаті, про сам будинок, в якому він поселився, про переваги московського життя, які цінував видатний історик.

У третьому розділі книги – **«Я працював...»** – йдеться про невтомну, наполегливу працю вченого й громадського діяча в московсько-арбатський період.

В розділі четвертому – **«Во славу нашої національної ідеї»** – розповідається про зустріч Михайла Грушевського з Максимом Горьким на Арбаті, 55 та про спільний проект унікального наукового збірника «Україна і Москва в їх духовному житті», реалізація якого не втратила значення й сьогодні.

У важливій для цієї книги **«Післямові»** сформульовані уроки, що випливають з аналізу роботи Михайла Грушевського серед української діаспори в Москві, які залишаються актуальними й для нинішнього часу.

Книга буде цікава для науковців, аспірантів, викладачів та студентів.

Масненко, В. В. Історичні концепції М.С. Грушевського та В. К. Липинського : методологічний і суспільно-політичний виміри української історичної думки 1920-х років / Віталій Масненко ; Ін-т політехнічних та етнонаціональних досліджень НАН України. – К. : Черкаси : Брама-ІСУЕП, 2000. – 283, [1] с. – Бібліогр.: с. 256–282.

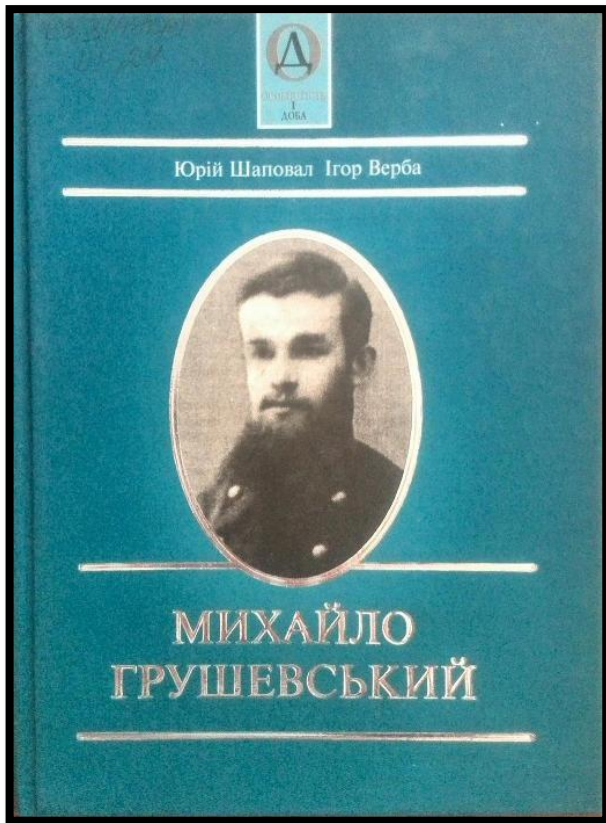
У книзі розглянуто розвиток історичних концепцій видатних українських вчених та громадсько-політичних діячів М. Грушевського та В. Липинського у період від Першої світової війни до початку 30-х рр.

Предметом розгляду монографії є стан вітчизняної історичної думки 1920-х років крізь призму порівняльного аналізу наукових здобутків М. Грушевського та В. Липинського. Структурно дослідження поділяється на вступ-передмову і чотири розділи. Перший розділ присвячений аналізу загальної суспільно-політичної та історіографічної ситуації, в якій опинилася українська історична наука у період Першої світової війни, національно-демократичної революції та пореволюційного часу.

Висвітлено різноманітні аспекти життя, діяльності видатного вітчизняного історика М. С. Грушевського.

Завершенням дослідження є розгляд методологічних засад наукової творчості, на прикладі компаративного аналізу.

Книга буде цікава і корисна для науковців, викладачів і студентів суспільно-гуманітарних спеціальностей, політиків та політологів, широкого читацького загалу.

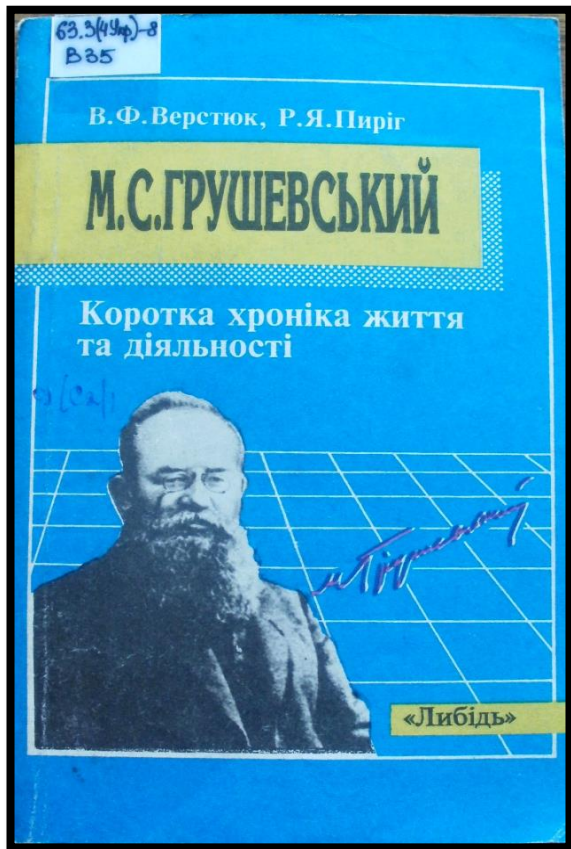

Шаповал, Ю. І. Михайло Грушевський / Юрій Шаповал, Ігор Верба. – К. : Альтернативи, 2005. – 352 с. : фотоіл. – (Особистість і доба). – Бібліогр.: в підряд. примітках.

Книга є першою спробою створити узагальнюючий біографічний образ українського політичного і державного діяча, визначного вченого М. Грушевського. Його складний життєвий шлях відтворено на підставі праць істориків, маловідомих та недоступних раніше документів та матеріалів. Життєпис М. Грушевського подається у контексті суспільно-політичних подій, сучасником яких він був.

Книжка складається з 12 розділів. Вона цікава тим, що подається детальна інформація про: біографічні відомості М. Грушевського, генеалогію роду, політичну діяльність, арешти і заслання, вимушену еміграцію і повернення в Україну, останні роки життя й діяльності.

Рекомендована викладачам, студентам та взагалі усім любителям історії рідної землі.

Верстюк, В. Ф. М. С. Грушевський: коротка хроніка життя та діяльності / В. Ф. Верстюк, Р. Я. Пиріг. – К. : Либідь, 1996. – 141, [3] с.

У книзі простежено життєвий шлях видатного українського політика, вченого історика М. С. Грушевського. Відтворено найрізноманітніші факти його наукової, громадської й державно-політичної діяльності, пов'язані насамперед з українським національно-визвольним рухом, діяльністю Центральної ради.

Значна увага приділена науково-організаційній роботі вченого в Науковому товаристві ім. Т. Шевченка, Українському науковому товаристві, всеукраїнській Академії наук.

Всі біографічні відомості розміщені в хронологічній послідовності, починаючи з 1866 року (народження талановитого політика – М. С. Грушевського) по 1934 рік (дата смерті історика).

Книга актуальна для всіх тих, хто цікавиться постаттю М. С. Грушевського, історією національно-визвольного руху, розвитком вітчизняної історичної науки.

Окрім вищезгаданих книг, в яких можна почерпнути цінну інформацію про життя та творчість видатного історика, пропонуємо до Вашої уваги подивитися відеофрагмент, який перенесе нас в епоху, коли жив і творив неперевершений – **Михайло Сергійович Грушевський**.

<https://www.youtube.com/watch?v=Z39xpthPFVY>

Підготувала провідний бібліограф

Прокопчук Віталія Анатоліївна